

schop van Keulen, overleverde. Ter belooning dezer heldendaad, werd hij, op het slagveld, tot ridder geslagen. Hij overleed te Zutphen in het jaar 1473.

Zijn opvolger was

XVII. EVERWIJN II,

die wegens zijne kunde en zijn groot vermogen den bijnaam: de *wijze* en de *rijke*, droeg. Hij woonde met zijnen neef, graaf EVERWIJN van Steinfurth, de meeste krijgstogten van zijnen tijd bij, en bekleedde den aanzienlijken post van gouverneur van West-Vriesland. Zijn naam wordt in de Vriesche Chronijken met achting genoemd. Met zijnen neef EVERWIJN van Steinfurth, sloot hij 1487 een erfelijk verbond, waarbij met toestemming der landstanden, en onder goedkeuring van den keizer, bepaald werd, dat voortaan alleen de mannelijke afstammelingen de graafschappen Bentheim en Steinfurth bezitten zouden, en dat, in geval er geene mannelijke erfgenamen in het graafschap Bentheim mogten wezen, de graaf van Steinfurth dan de erfgenaam van hetzelfde zijn zoude, hetwelk, omgekeerd, ten aanzien van Steinfurth zoude plaats hebben.

Onder de regering van EVERWIJN II was het een gezegende en goedkoope tijd. De voornaamste kerken en de aanzienlijke torens, te Schutterp en te Noordhoorn, werden onder zijn bewind gebouwd. Hij herstelde ook het vervallen kasteel te Bentheim,

en

en bouwde den zoogenaamden kruidentoren van hetzelfde. (*)

Hij overleed, in eenen hoogen ouderdom, den 13 December 1530. Zijn opvolger was de onvergetelijke

XVIII. ARNOLD I,

een zoon van EVERWIJN, graaf van Steinfurth, die, uit kracht van het tusschen de beide EVERWIJNEN gesloten erfelijk verbond, bij gebrek aan mannelijke erfgenamen, nu de regtmatige landsheer van Bentheim en de eerste graaf was, die de beide graafschappen regeerde. In het begin zijner regering hadden de beruchte onlusten der wederdoopers plaats. Als derzelve magt en invloed hand over hand toenam, en de bisschop van Munster alle naburige vorsten en graven ter hulpe riep, trok ook graaf ARNOLD met de zijnen, ter belegering der stad Munster, op, welke na verloop van 18 maanden, in het jaar 1535, veroverd werd. Onder zijne regering werd het groote werk der kerkherforming begonnen, waarvan ik, in een bijzonder hoofdstuk, uitvoeriger zal handelen.

Hij overleed in het jaar 1553.

XIX. EVERWIJN III,

een zoon van ARNOLD I, volgde hem in de regering.

E 4

ring

(*) Voorheen de *Schorvede toren* genoemd. Het wapen van EVERWIJN en van zijne Meklenburgsche gemalin *Ingelburga*, is ook daaraan uitgehouwen en nog thans te zien.

ring op. Deze bragt, door zijn huwelijk met ANNA, (*) eene erfdochter van Teklenburg, dit graaffchap aan het huis van Bentheim. Hij overleed, in den bloeienden leeftijd van 26 jaren, in het jaar 1562.

XX.

ARNOLD II,

geboren op het kasteel Dinkelrode te Nieuwenhuis den 11 October 1554, een der uitmuntendste landsheeren, volgt nu. Hij verloor zijnen vader EVERWIJN, toen hij nog niet volkomen acht jaren oud was. Zijne godvruchtige moeder ANNA zorgde intusfchen voor zijne opvoeding. In zijn zeventiende jaar vertrok hij naar de hooge school te Straasburg, waar hij, onder het opzigt van zijnen bekwamen hofmeester GERHARD FALKENBURG, zijne studien, een jaar lang, met onvermoeide vlijt voortzette, en door het bijwonen van leerredenen van verstandige en godvruchtige mannen, in de hervormde geloofsbegrippen, hem, door zijne brave moeder bijgebracht, meer en meer bevestigd werd. Van hier wilde hij de reis naar Parijs aannemen, om zijne kundigheden uit te breiden en zich verder te beschaven. Wat gebeurde echter? Terwijl alles tot die reis in gereedheid gebragt was, kwam de tijding, van de verschrikkelijke bloedbruiloft, of van den Bartholomeus nacht, waarin alle zoogenaamde Hugenotten omgebracht waren, te Straasburg aan. Deze ontzettende gebeurtenis, welke den 24 Aug. 1572 voorviel, bewoog niet alleen

(*) ANNA was de dochter van KOENRAAD, den laatste Graaf van Teklenburg, overleden den 16 Aug. 1556.

leen ARNOLD, van de voorgenomene reis af te zien, maar ook de bekommerde moeder, haren zoon, hoe eer hoe liever, uit dit gevaarlijk land, terug te roepen.

Wie merkt hierin niet de bijzondere leiding en bewaring der goddelijke Voorzienigheid op? Hoe ligt had ARNOLD, de eenigste telg der graven van Bentheim, aan wien wij zoo veel te danken hebben, als vreemdeling en als aanhanger der hervormde leer, het slagoffer der onverdraagzaamheid, in Frankrijk kunnen worden?

Hij was de stichter van de eertijds zoo beroemde Steinfurtsche latijnsche school, die naar hem de *Arnoldijnsche* genaamd wordt. Zijn land leed verschrikkelijk, in den Nederlandschen vrijheids krijg, tegen de Spanjaarden, en het zoude nog veel meer geleden hebben, wanneer, een minder verstandig en menschlievend vorst, de teugels der regering gevoerd had. Ik zal in een bijzonder hoofdstuk dit nader aanwijzen.

ARNOLD stierf, zoo als hij geleefd had, in het geloof aan zijnen Verlosfer, en in de zekere hoop, op een beter leven, op het kasteel te Teklenburg, den 11 Jan. 1606, in den ouderdom van 51 jaren en drie maanden. Het ontzielde ligchaam werd, na op eene kostbare wijze gebalzemd te zijn, en 6 weken lang, te Teklenburg, op het paradebed gelegen te hebben, den 22 Feb. van dat jaar naar Bentheim gebragt, en den 26 dier maand, in eene tinnen kist, in het nieuw gewelf, dat hij zelf in de

hervormde kerk te Bentheim had laten bouwen, plegtig bijgezet. Alle naburige vorsten, gelijk ook de steden Osnabruk, Munster en Coesfeld, enz. hadden gezanten, tot het bijwonen der uitvaart van den waarlijk *grooten* ARNOLD, gezonden. Alle ridders en edelen, uit zijne graaffchappen, (want hij was werkelijk heer geweest van al de graaffchappen en heerlijkheden, welke de graven van Bentheim nu nog in hunnen titel voeren) gelijk ook de burgemeesters der steden, de ambtenaren en geestelijken, uit de drie graaffchappen, woonden de lijkstatie bij. Zacht ruste de asch van dien regtvaardigen, wiens naam, bij de laatste nakomelingschap, in zegening blijven zal!

XXI. ARNOLD JOOST

was zijn opvolger. In het eerst regeerden de drie zonen van ARNOLD II, ADOLF, ARNOLD JOOST en WILHELM HENDERIK, de drie graaffchappen, gemeenschappelijk. Vier jaren na den dood van hunnen vader werd echter, bij minnelijke schikking, het graaffschap Bentheim aan ARNOLD JOOST overgelaten, die hetzelfde met veel lof, hoewel in de stormen van den dertigjarigen oorlog, waarin ons vaderland zoo veel geleden heeft, tot in het jaar 1643, regeerde. (*) Onder zijne regering, in het jaar 1636, werd het land met de pest bezocht, waaraan duizenden van menschen

(*) Zijn broeder ADOLF verkreeg Teklenburg en de heerlijkheid Rheda, en WILHELM HENDRIK het graaffschap Steinfurth.

schen stierven. Deze brave graaf zorgde, op het spoor van zijnen zaligen vader ARNOLD II, voor kerken en scholen. Hij stelde in het jaar 1613 den overkerkeraad, ter waarneming van alle kerkelijke zaken der hervormden, aan. Hij bezocht, in eigen persoon, de kerken, woonde de vergaderingen van de clasfis bij, liet eenige hoofdartikelen van den hervormden Godsdienst opstellen, welke de leeraars, bij het aanvaarden van hun ambt, moesten onderteeke-
nen en verbeterde het schoolwezen ten platten lande, waarbij hij van de landlieden, die het nut van het lezen en schrijven nog weinig beseften, in het begin veel tegenstand ontmoette. Hij overleed te Bentheim, in den ouderdom van 62 jaren en tien maanden, den 10 Feb. 1643, en werd den 12 April dezes jaars in de kerk aldaar begraven. Zijn opvolger was zijn zoon

XXII. ERNST WILHELM, (*)

die, door verandering van Godsdienst, zijn land en familie, in vele onzalige twisten verwickeld heeft; waarvan ik vervolgens nader zal handelen. Hij overleed den 26 Aug. 1693 in het 70ste jaar zijns ouderdoms. De regering geraakte daarna in handen van

XXIII. ARNOLD MAURITZ WILHELM,

zoon van PHILIP KOENRAAD, graaf van Steinfurth; door zijnen oom, ERNST WILHELM, tot opvolger in de re-

(*) Onder de regering van dezen graaf werden vele gouden en zilveren munten geslagen, hetgeen noch voor hem, noch na hem geschied is.

regering van het graaffchap Bentheim, aangesteld. Hij nam, ten gevalle van dezen, den Roomsch-Catholijken Godsdienst aan; werd echter door de wettige erfgenamen van het graaffchap Bentheim, de zonen van graaf ERNST WILHELM, in vele onaangenaamheden verwickeld, welke eindelijk den 1 Nov. 1701 in den Haag afgedaan werden. Hij overleed den 15 Nov. 1701.

XXIV. HERMAN FREDERIK, een zoon van den voorgaanden, kwam nu aan het bewind. Hij werd geboren in het jaar 1693 den 29 September, en was nog maar acht jaren oud toen zijn vader overleed. De graaf van Manderfcheid-Blankenheim, zijn oom van moeders zijde, regeerde het land gedurende zijne minderjarigheid. Deze had, onder garantie der Staten Generaal van de vereenigde Nederlanden, een kapitaal van driemaal honderd en vijf en twintig duizend gulden, tegen 6 ten honderd, opgenomen, en daarvoor de domeinen verpand. De renten van dit kapitaal, en menigvuldige andere oude schulden, bragten den jongen graaf, bij het aantreden der regering, in groote verlegenheid. (*) De oneenigheid met de landsstanden, en de twisten over de grenzen van het graaffchap Bentheim, met Overijsfel, Drenthe en Munster, veroorzaakten hem vele onaangenaamheden, welke zoo nadeelig op zijn gemoed werkten, dat hij in eene zware droefgeestigheid viel,

(*) Men zie den Raet von BIGELSRAMP. Geschichte der Grafschaft Bentheim 2ter Th. bladz. 184 en 185.

viel, die hem tot de regering ongeschikt maakte. Op verzoek der standen werd dezelve, door den keizerlijken rijkshofraad, aan den keurvorst van Keulen, en bisschop van Munster, CLEMENS AUGUST, opgedragen, die ze door twee zijner raden liet waarnemen.

Alle middelen, tot herstel van den graaf, waren vruchteloos. Hij overleed aan eene hevige koorts te Aken den 29 Nov. 1731. Zijn zoon
XXV. FREDERIK KAREL, geboren te Nieuwenhuis, den 17 Maart 1725, was zijn opvolger. Deze verpandde zijn land, wegens de daarop rustende zware schulden, den 22 Mei 1752, aan Z. M. GEORG II, koning van Grootbrittanniën en keurvorst van Hannover, voor den tijd van dertig jaren, en tot zoo lang dat het aan hem gedaan voorschot geheel weer zoude afgelost zijn. Door eene plechtige verklaring, gegeven te Parijs den 9 Mei 1753, stelde hij, voorgemelde Zijne Majesteit, in het bezit van het land, en ontfloeg al zijne onderdanen van den eed aan hem als landsheer gedaan. (*)

Hij overleed den 17 Februarij 1803 te Parijs; zonder mannelijke erfgenamen; waarop, volgens het verdrag, door de beide EVERWIJNS in 1487 gemaakt, en volgens het Bielefeldsche vergelijk, tuschen de graven ARNOLD MAURITZ WILHELM en ERNEST in 1691 getroffen, het regt van opvolging, op

XXVI.

(*) Men leze dezelve bij JUNGIIUS pag. 4, 5 en 6.

XXVI. **LODEWIJK WILHELM GELDRICH ERNST**, graaf van Bentheim - Steinfurth, overging, die den 20 Augustus 1817, na, in datzelfde jaar, met zijne familie, in den vorstenstand verheven te zijn, overleed.
Vorst

XXVII.

ALEXIS,

zijn oudste zoon, uit het huwelijk met **JULIANE**, herrogin van Holstein-Glucksburg, is de opvolger in de regering; terwijl drie andere zonen, onder welke prins **WILHELM** den rang van generaal majoor bekleed, zich in Oostenrijkschen krijgdsdienst, om de vrijheid van Europa, met de helden van Rusland, Grootbritannien en Duitschland, niet weinig verdienstelijk gemaakt hebben. Z. D. H. de regerende vorst **ALEXIS**, is gehuwd met **H. D. H. WILHELMINA CAROLINA MARIA FREDERIKA** prinses van *Solms-Braunsfels*, uit welk huwelijk vijf zonen en eene dochter voorhanden zijn.

LXXX

VIER-

VIERDE HOOFDSTUK.

OVER DEN CIMBERSCHEN VLOED, ALS DEN WAARSCHIJNLIJKEN OORSPRONG DER VEENEN.
EN OVER DE LOTGEVALLENDER CIMBREN EN TEUTONEN.

Moeijelijk is het, den oorsprong der veenen, met genoegzame zekerheid, aan te wijzen. Dezelve zijn van eene hooge oudheid. Ten tijde der *Romeinen*, in het begin onzer jaartelling, waren ze reeds aanwezig; want de Romeinsche schrijvers spreken van de woeste moerassen, over welke hunne veldheeren, bruggen of houten wegen, leggen moesten.

Het algemeen gevoelen is, dat de veenen hunnen oorsprong aan den Cimberschen vloed verschuldigd zijn, welke, volgens sommigen 150 jaren, volgens anderen 340 jaren, vóór onze tijdrekening, heeft plaats gehad.

Het is deze vloed, welke, zoo als velen het daarvoor houden, Engeland van Frankrijk; Vlandern van Zeeland gescheurd, en de eilanden langs de Vriesche kust en in de Oostzee, gevormd heeft. De Noordzee, toen landwaarts ingedrongen, heeft de grootste verwoestingen aangeregt, steden en dorpen verflonden, geheele boschen van dennen en eiken boomen omvergeworpen en onder het moeras begraven; want de ligging dezer boomen, met de wortels, naar het Noord-